

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 8. АПРИЛА 1886.

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 56

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду јавага о дану сваке представе, иначе сваког месеца поједан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно.

ПОСЛЕ ДВАДЕСЕТ И ПЕТ ГОДИНА.

Светковина, коју прослависмо, није само светковина једног глумца и једног заслужног човека, то је светковина овостраног народа српског.

Том прославом прославио је народ српски себе самог. То је културна народна светковина.

Српски народ, како је мало одано душом, старао се, да се у култури унапреди и да просвету обрли, како би се према захтевима садашњег доба могао осигурати, и на површини светског метеја одржати.

Како је оставио пушку, он се старао да подигне школе, да створи књижевност, да оснује стипендије, како би до интелигенције дошао, а одмах је гледао да оснује и позориште.

Беху то тек цокушаји, али покушаји, који су много напора, муке и материјалних жртава стали. Запарложено земљиште није тако лако обраћивати.

Но наши предци били су свесни свог тешког задатка. Они су знали, да забатањен народ само непрекидним и неуморним радом на културном пољу може подићи најсигурнији бедем против сваке невоље. Наш народ полагано је почeo трепавице отварати, он се трагао из дубоког сна.

А за све то има самом себи да благодари. Са свију страна биле су наперене стреле на њега, но он је, не гледајући на лево ни десно, полагано корачао напред.

И кад се осврнемо на овај простор времена, од како се води културна борба народа нашег у овој монархији, морамо признати, да је доста урађено.

Доситеј и Карадић основали су народну књижевност, и она се данас развија по свима гранама.

Основана је „Матица Српска“ као расадник те књижевности.

Народне школе спремале су синове у народном духу, који се неће, кад се изуче, стидети народа свог, него који ће и после стојати у редовима народним.

На поред свега тога била је нека празнина у народном животу, да пре двадесет и пет година није основано народно позориште. Где књига не дошре, где школа непрестаје вршити свој задатак, ту почиње задатак позоришта, као просветног храма. Тамо се, тако рећи, очигледном наставом јача и крепи народни живот. Миле слике из наше прошлости видимо где на позорници оживе; оно, што је сваком Србину свето, оно, што га снажи, што му неда клонути — све то он види на позорници. Тамо му се очеличи воља, оснажи снага, кад види шта су наши предци трпели, па ишак нисмо пропали. Гледајући како се уздижу врлине и нехотице се винемо и ми у светове идеала.

Српски народ увек је осећао потребу, да се душевно крепи, да га успомена на прошлост спреми за будућност. То је број задатак српског гуслара, који је светлошћу прошлих дана озарио душу народну.

Што је под другим приликама вршио гуслар, то сад врши позориште за цео народ.

Позориште значи напредак у култури, и с те стране је позориште вршило просветни задатак.

У њему се оплеменује природа човечја, а кад један народ прихвати позориште, знак је, да му је потребна и душевна рана. Кад су народи на највишем ступњу и моћи и моралне снаге, онда су у истих народа и позоришта у цвету свом.

Позоришта су одсев народне књижевности и показују степен, до ког је дошла иста. Драма је врхунац појезије; на даскама драма оживи. Тако је позориште у неразлучној свези с књижевношћу.

После слабих покушаја, који остале без успеха, пре 25. година створио је Јован Ђорђевић народно позориште, које се једином потпором народном одржа, и које, ево, заједно с јубилима својима слави двадесетпетогодишњину своју.

Колико је народ жртвовао, колико су се његови изображенци синови заузимали, да се ово наше мезимче одржи!

Оно је одржано и ојачало је, а за ових двадесет и пет година верно је испуњавало свој задатак. Оно је расађивало цветове културне по свима крајевима Српства — и у градовима и по селима. Оно нас је напајало све и у свима местима; оно је научило цео народ, да се одушеви

јава за лепим и племенистим; оно нам је показало, како српску мисао остварити можемо.

Народ је то све сам створио себе ради. Данас српски народ слави свој јубилеј. У тешким данима, које је преживео за ових 25 година, он није напустио своје позориште. Поклонимо му се! То показује да има у себи истрајности и жиланости: то су знаци живота.

Захвалимо се и онима, који су истакли и остварили мисао о народном позоришту; захвалимо се и онима, који су га одржали до данашњег дана. У овом свечаном часу нека приме признање, што су народу нешто створили.

Исто тако сетимо се и оних, који су на даскама, што свет значе, били апостоли позоришне уметности. Међу овима највише заслуге имају г. Ружић и г. Ружићка, који су с нашим позориштем делили и пријатне и тешке дане, који имају највише заслуга и који су управо срасли с овим позориштем.

Народ, који се брине за услове своје будућности, не може пропasti!

Н. Јоксимовић.

ЛИСТИЈА.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ:

(*На позорници и у животу*. Шаљива игра у 1 чину, написао М. Љ. М. — *Прени лен*. Шаљива игра у 1 чину, написао Мита Калић. — *Прнос*. Шаљива игра у 1 чину, с песмама, по Р. Бенедикту посрбио Др. Андрејевић, музика од А. Максимовића.)

У четвртак 27. марта ове године прешла су преко наше позорнице два новитета. Оба су од новајлија у драмском песништву, те већ с тога заслужују пажњу.

Наše позориште има дакле још непосредног утицаја и на публику и на писце, и дејствује благотворно. Старије снаге добијају од њега нове импуззе, а млађе му не могу одолети, него — и ако бојажљиво — кушају своја крила. Ово је ове сезоне већ пет новитета, што су тако и тим утиливом постали.

„*На позорници и у животу*“ је у правом

смыслу речи „проносак.“ Писац је веома млад човек, и једва се окушао у неколико подлиста-ка. Ми бар не знамо, да ли је што веће написао, или и ако је, биће и опет тек покушај.

Ова појава није са свим нормална и не одговара природи. Први пут изаћи пред велики форум са драмским делом, и то још са комедијом, то је са свим необично, и показује или одлучан дар, или велико самоиздање. Тако самоиздање могло би се поптврати — и треба да се поштује — само кад не би и то истина била, да често баш из неоснована самоиздања ничу и за писце и за литературу појави, који и овамо и онамо школе. Јесте да младачка девиза треба да је „напред!“ и „срчано напред!“, али се не могу порећи ни речи Миловљеве, где вели: „Den Jugendlosen gebracht die Mannheit....“

Тога се ми бојимо, а жао би нам било, да се та красна млада снага о тако што спотакне.

Ми је дакле не ћемо одговарати од даљега рада и сузбијати јој вољу, него ћемо је прихватити искрено и отворено, не би ли јој у томе што помогли.

Ако ћемо са свим искрени бити, морамо рећи, да не одобравамо правац, којим је писац ударио. И ако је ово први покушај, опет је могао показати нешто, што бар наговешћује жицу драмскога песника. То није, и с тога ми јако сумњамо, да су природа и дар г. М. Ш. М. самостално и неодољиво нагли струјом те врсте песништва. Ево за што тако мислимо.

У драми је твора, а не разговора. „Bilde Künstler, rede nicht“ вели душа драматскога песника, тे штогод рекне, штогод наслика, није већ више реч ни слика, него је дело, радња, створ. . . . Коме испод руке не излазе живи створови; коме се у души не рађају одмах праве радње; ко се тек силним речима испомаже, да створи мртву и непомичну слику, слику до слике, сцену до сцене, тај не показује, да је по природи својој драмски песник. Може, до душе, рутином и студијом дотерати, да слике своје душе при фиксирању претвори у дела, али опет никад не ће доћи до оног савршенства, до кога дође песничка природа правог драмског порекла.

Овај је случај код нашега писца. „На позорници и у животу“ је комад с тако малом и слабом радњом, да по том критеријуму управо препрезентује само једну сцену. Две трећине и више су празан разговор и бледо сликање неколико обичних особа и простих карактера, и тек завршна сцена прене животом и дође до радње. Па и та последња радња заустављена је лирским елементом тако, да је за један мах са свим изумрла.

(Свршиће се.)

(*Отело*. Трагедија у пет чинова, написао Виљем Шекспир. Прва четири чина превео Г. Гершић, пети А. Хацић. За српску позорницу удео А. Хацић.) (Свршетак.)

Но ми смо се навикили гледати Ружића у таквим улогама, ми смо научени, да такве улоге приказује на потпун начин; али ипак можливо мислити, да ће окретни, вижљasti, досетељиви Добриновић одиграти Јага, и то тако дивно, како се само замислити може. Врлина његовог приказа почиње му с маском, а свршиће се с немом игром пред ленинама Отела, Дездемоне и Емилије. Добриновић се ту показао у шуном сјају велике глумачке способности своје, и ја с поштовањем скидам шешир пред таквим уметником. Мени је кад кад било, да полетим на позорницу и да га загрлим, ма да је приказивао тако рафинираног ниткова. Он никад, ни за тренутак, није испао из претешке улоге своје: он је це-

лог вечера био Јага, а не Добриновић. Кожа нам се јежила кад смо га гледали, како трује племенито срце безазленог Отела, како спаша кад по кап најљубијег отрова у принца — а како опет зато остаје „поштени Јага“, коме свако верује, док се у један мах не разувере сви. У нашој дружини нема од дужег времена правог интригана; али и да га има, зар би тај могао Јага тако приказати? Та за ту улогу није довољно имати кукаст љос и састављене обрве — ту треба и уметничке снаге, а те има свакда само у правом глумцу. Да је те снаге у Добриновића, уверили смо се тог вечера. Он је већ давно снага, која стоји у првим редовима наших глумаца; с Јагом је ступио још корак напред.

Трећу мушку улогу од значаја, Касија, приказао је г. Миљковић. Њу ваља да одигра угледан глумац; јер на лепој спољашњости Кастијевој диже Јага сву опаку зграду своју. Миљковић се красно маскирао, играо је прецизно, с елеганцијом, бонвивански — али да како, да та улога нема тако крупних тренутака као гориће две. Но ипак, та улога у рукама невеже, била би одвратна; овако је постала симпатичка.

Благу, одану, милокрвну и невину Дездемону приказала је гђа Л. Хацићева. Ми смо се тог вечера уверили, да можемо претрпити оскудицу неких и неких глумица; уверили смо се, да се у даним приликама сваком лакше крила шире; уверили смо се, да ваљаном и даровитом глумицом или глумици треба дати прави делокруг, па ће се онда и показати. Тог смо се вечера уверили, да је гђа Хацићева глумица у прекрасном смислу те речи. Ја сам једном приликом већ рекао, како је гђа — мислим Амалију у „Разбојницима“ — одлично приказала, да можда није никад тако играла. И овом приликом не остаје ми ништа друго, него поновити своје речи. Али додати морам, да то нису само моје речи. Како ја судим, тако је судио сваки, тако је судила свака, с којима сам се могао разговарати о приказу гђе Л. Хацићеве.

Емилију, Јагову жену, приказала је гђа С. Вујићка. Улога није велика, а опет захтева потпуну глумицу. Већ с тога, што су споменуте улоге биле у најбољим рукама, није се кварило квинтет. Да је Емилија била у добрим рукама, о том неће посумњати нико.

И тако можемо приказ „Отела“, с малим, незнатним изузетцима, споменути као дело потпуно. Он ће у повесници народног нај позоришта заузети одлично место и ми ћемо се свакда с насладом и с уживањем сећати позоришне представе првога марта 1886.

М С — Ј.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

60. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИПЛАТЕ.

ПРЕ ПОЛАСКА ПОЗОРИШНЕ ДРУЖИНЕ НА ПУТ ПОСЛЕДЊА ПРЕДСТАВА.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 8. АПРИЛА 1886.

Први пут:

ФАУСТ

ТРАГЕДИЈА У 6 РАЗДЕЛА, НАПИСАО В. ГЕТЕ, ПРЕВЕО МИЛАН САВИЋ, ЗА СРПСКУ ПОЗОРНИЦУ
УДЕСИО А. ХАДИЋ.

ОСОБЕ:

Фауст.

Миљковић.

Вагнер, његов фамулус

Милојевић.

Мефистофелес

Ружић.

Дух

Бурђевић.

Зао дух

Д. Ружићка.

Ученик

Димитријевић.

Валентин, војник

Добриновић.

Мартига

Л. Хадићева.

Марта

Ј. Добриновићка.

Први { занатлијски момак

Кестерчанек.

Други

Стојчевић.

Прва { служавка

Д. Бандобранска.

Друга

С. Бркићева.

Први

Марковић.

Други

Лазић.

Први { ћак

Васиљевић.

Други

Петровић.

Први { грађанин

М. Максимовићева.

Други

С. Миљковићка.

Прва { девојка

Д. Николићева.

Друга

З. Милојевићка.

Баба

Вештица

За овај комад набављено је ново одело и прибављен је и цео прибор уз то.

Ко од наших поштованих претплатника жели своја места и за ову представу задржати, нека се изврши това ради пријавити у писарници позор. најдуже до 11 сахрана пре подне.

ПОЧЕТАК У $7\frac{1}{2}$ А СВРШЕТАК У $10\frac{1}{2}$ САХАТА.